

Tudomány a mindennapokban

Tegnap ünnepelték meg a Darwin-napot, a tudományos gondolkodás napját a Szatmár Megyei Múzeumban, ahol neves szakemberek érdekes, gondolkodásra ösztönző előadásait hallgathatta meg az összegyűlt népes közönség.

PÁNDI ANNAMÁRIA

A Szatmár Megyei Múzeumban már hagyománnyá vált a Darwin- nap megünneplése, amelyet az idén harmadik alkalommal szervezett meg dr. Sike Tamás, a múzeum biológusa. Február 12-én világszerte megemlékeznek az ezen a napon született angol természettudósról, Charles Darwinről, és az általa kidolgozott evolúcióelméletről, annak a modern tudomány és gondolkodás fejlődésére gyakorolt hatásáról. Az elmúlt évek sikere és a most meghirdetett érdekes témájú előadások sok érdeklődőt vonzottak a tegnapi rendezvényre, a jobbára középiskolás diákokból álló közönség teljesen betöltötte a múzeum konferenciatermét. Dr. Sike Tamás szeretné, hogy a Darwin-napok alkalmával minél több tudományág képviselője bemutatkozhasson a szatmári közönség előtt.

Amint nyitóbeszédében kihangsúlyozta, gyakran nem is sejtjük, hogy a tudományos kutatások eredményei mennyire meghatározzák mindennapi életünket, a ránk zúduló információözbönből azon-

A szatmári diákok neves szakemberek érdekes, gondolkodásra ösztönző előadásait hallgathatták meg

ban nem egyszerű kiválasztani a valóban hiteles, megalapozott tudományos kutatáson alapuló tényeket, hiszen sokan önös érdekből juttatnak hamis információkat a közvéleményhez. Ez a rendezvény azt a célt szolgálja, hogy a tudományos világot kicsit közelebb hozza az emberekhez, a fiatalsághoz.

Élvezetes előadások

A szatmári fiatalság az idén is hiteles tudományos kutatókat, egyetemi tanárokat, szak-

embereket ismerhetett meg, akik mindenki számára érthető módon, érdekes előadásokat mutattak be, amelyek bárkit hozzásegíthetnek ahhoz, hogy a mindennapi életben könnyebben eligazodjon. Vizauer T. Csaba, a Torockói-hegység Natura 2000 Természetvédelmi Területének biológusa előadásában arra kereste a választ, hogy a Darwin óta felhalmozott tudás segít-e abban, hogy az ember másképp viszonyuljon a környezetéhez, Vágási Csongor, a Babeş-

Bolyai Tudományegyetem biológusa pedig rávilágított arra, hogy bár az evolúció általában lassú folyamat, új vírustörzsek akár napok alatt is megjelenhetnek. Dr. Rózsa Lajos, a Magyar Tudományos Akadémia biológusa jelenlegi kutatásáról mutatott be élvezetes előadást, amelyben az ember és emberi tetvek közös evolúcióját tanulmányozza. Végezetül dr. Markó Bálint a hangya- és az emberi kolóniák működése között állított elgondolkodtató párhuzamot.

Liszt-születésnap Szatmárnémetiben

Liszt Ferenc születése kétszázadik évfordulóján Szatmárnémetiben a neves zeneszerző három művét adta elő Horváth József karmester, Demény Balázs zongorista és a Filharmonia zenekara.

BÁTHORY ÉVA

A Pannónia épületének gyönyörű hangversenyterme csütörtökön színtült meg. A szokásos heti koncertek törzsközönségén kívül eljött a megyeszékhely lakossága közül szinte mindenki, akinek a zenei élményen kívül is jelentet valamit ez az évforduló. Több-ségükben magyarok.

Lehet-e magunkénak, magyarok tartani, Liszt Ferencnek nevezni valakit, aki Magyarországon született ugyan, de életének legnagyobb részét Bécsben, Párizsban, majd Angliában, Itáliában vagy Spanyolország-

nagyvárosaiban töltötte el, a családja francia volt, ő pedig idős koráig nem tudott magyarul? Franz Lisztet, a világfit, akinek egész Európa volt az otthona?

Egyetlen nyomós érvünk lehet: az életmű. Ebből kaptak a megjelentek emlékezetes izelítőt a „születésnap” hangversenyen.

Megérezte 48-at?

Az elsőnek elhangzó I. Mibemoll majör zongoraversenyen Demény Balázs tehetsége, tudása legjavát adta. A budapesti Bartók Béla Konzervatórium kolozsvári születésű, fiatal kora ellenére számos hazai és nem-

zetközi díjjal kitüntetett növendékének kristálytisza leütései, letisztult előadásmódja teljes szépségében ragyogtatták fel a szerző fiataalkori művét. Amelyről, ha nem ismernék keletkezésének időpontját, bárki azt hihetné: a '48-as magyar szabadságharc és forradalom hatására született. Egyszerre romantikus és századokon átívelő vallomás egy nép fényekkel és árnyakkal tele történelméről és a vele váltalt közösségről.

A II. Magyar Rapszodiát és Preludiumok szimfonikus költeményt Horváth József karmester és a Filharmonia zenekarnak egyszerre nagyon pontos,

suggesztív és modern előadásában hallhattuk. Benne volt mindaz, amivel a szerző megelőzte korát és az is, amivel a magyar kultúrában gyökerező művei az európai zenét gazdagították. A hatalmas taps egyszerre szól előadóknak, szerzőnek és az alkalomnak.

Egyetlen csekélység tette kissé keserűvé az ünneplők szája ízét: a más alkalmakkor két nyelven nyomtatott műsorfüzet ezúttal — a rendezvény címét, magyar partnerintézményét, a karmester és a szólista nevét feltüntetve címlapon kívül — teljes egészében románul volt.

RÖVIDEN

□ **Pályázatot nyert.** A napokban kedvező elbírálásban részesült a Kálmándi Általános Iskola egy pályázata – tudtuk meg Török Tamás iskolaigazgatótól. A 12 ezer lej összértékű projekt célja az intézményben működő német és román nyelvtanítás kibővítése. Ennek során az intézmény vezetősége hétféle programot és tanulmányi kirándulásokat is fog szervezni a diákok számára. Az igazgató továbbá elmondta, hogy a pályázat lefutási ideje nyolc hónap, tehát a tanulónak márciustól október végéig lesz részük a projekt keretén belül megrendezett programokban.

□ **Falugyűlés.** Vasárnap 11 órától falugyűlést tartanak Kálmádon a helyi kultúrotthonban. A hagyományos eseményen a község vezetői az elmúlt év megvalósításairól, valamint az idej tervekről számolnak be a lakosságnak, akik hozzájárulhatnak az elhangzottakhoz és javaslatokkal is előállhatnak a rendezvényen. A falugyűlés időpontjáról a helyi tanács elnök úlése döntött, amikor a községvezetők a helyi költségvetés leosztását is megejtették. Ezek szerint az önkormányzat működésére 312 ezer lej áldoznak, az egyház, az iskolai alapítvány és a fúvószenekar egyaránt 10 ezer lejt kapott, a futballcsapat pedig 35 ezer lejből gazdálkodhat. Emellett 28 ezer lej jutott útjavításokra.

□ **Metszik a fákat.** Az utóbbi napokban a Nagykárolyi Polgármesteri Hivatal által alkalmazott munkások lementszték a város központjában található utak mentén a fákat. A munkások elmondása szerint a lementszett faágakat a hátrányos helyzetben élő családok számára ajánlja fel az önkormányzat.

125 éve született Pacz Mátyás, kántor-tanító-karnagy (II.)

Sok utazás és idegenben töltött évek után Nagykárolyban kap állást tanítóként és helyettes kántorként. A zene szeretete átkarolta egész életét, vallásossága is egész életében példásan sugárzott szívéből. Egyformán szerette, tisztelte az embereket és kis tanítványait.

(folytatás február 5-i lapszámunkból)

Édesapja beleegyezése ellenére tanítói állást kap Vas megyében, Rabahídvégen, ahol nagy szeretettel fogadják. Már Rabahídvégen is rendezett műsoros esteket, viceekkel tűzdelve. Emlékszem egy kis rövid versszövegetre, amit édesapánkról írtak: „Sudár bajuszú Pacz Matyi/Azt hiszi ő valaki/Pedig Rabahídvégen egy nagy senki/Pap szamarát vezeti.” Az ottani plébános fiaként szerette, mindennek ellenére nagy volt a honvágya a családjára, a falujára és 1912-ben Nagykárolyba helyezték. A kis öreg plébános könnyes szemmel búcsúzott el tőle, kikísérte az állomásra is. Rabahídvégi éveiről a szombathelyi püspök dicséret oklevéllel engedte el, ezt idézem: „Alulírott hivatalosan tanúsítom, hogy Pacz J. Mátyás képesített r. k. tanító Rabahídvégen 1908. november 5-e óta működik, mint az I-II. osztály vezetője. Ezen idő alatt népevelői

hivatásának kiválóan megfelelt s a tanítói előmenetelben ritka eredményeket ért el. A kántori teendők végzésében is teljesen jártas. Vallásos és erkölcsös életében mindenkinek dicsérendő példát mutatott: általában egész működésével és életével megszerezte az iskolaszékek teljes elismerését, a szülők hálás nagyrabecsülését s az iskolás gyermekek ragaszkodó szeretetét.” Még ebben az évben, 1912. június 17-én megkapja a kántori oklevelet kitűnő minősítéssel.

Vége elérte azt, amire vágyott. Dolgozott további lelkiismeretes munkával Nagykárolyban, mint tanító és az elején helyettes kántor. A zene szeretete átkarolta egész életét, vallásossága is egész életében példásan sugárzott szívéből. Egyformán szerette, tisztelte az embereket és kis tanítványait. Nem tett különbséget, hogy melyik gyermeknek fogja meg kis kezét a palavesszővel és tanítja meg a betűk rejtelmes birodalmában írni és olvas-

ni. Szigorú tanító volt, de talán éppen ezért szerették oly nagyon a szülők is, mert tudták, aki kikerül keze alól, az tud is. Közben a kántori teendőt is el kellett végeznie, boldogan, türelemmel véggezte munkáját, felhasználva nagyra becsült zenei tudását.

Kitör az első világháború, így 1914. augusztus 1-től 1918. október 4-ig volt katonán, irodában és élelmiszerraktárban dolgozott, elsősorban betegsége miatt és nagyon szép írása is volt. Miután leszerel, Budapesten megveszi kedvenc hangszerét, egy pianinót, ami tudomásom szerint a nagykárolyi kastélyban található. Királydarócon otthagyja gyermekkori hangszerét, a zongorát, két húgának, akik szintén tanítói oklevelet szereztek.

1919-ben megnősül, elveszi Papp Erzsébetet, ebből a házasságból 2 gyermeke született, Margit, aki tanítónő volt és József, aki a vasútnál dolgozott. Felesége fia-

tal korától súlyos szívbeteget, 1939-ben meghalt.

Tanulmányait tovább folytatja Kolozsváron, 1929. július 27-én megkapja negyedik diplomáját, a karnagy diplomát, ezzel a szöveggel: Karnagyképesítő Bizonyítvány. „Mivel a fentiek szerint Pacz J. Mátyás úr a kiszabott követelményeknek megfelelt, őt a Romániai Magyar Dal-szövetség kebelén működő ének- és zenekarok tanítására és vezetésére képesítettnek nyilvánítjuk és vezetésre feljogosítjuk. Cluj – Kolozsvár, 1929. év, július hó 27.”

Komoly fordulópont volt életében így még többet foglalkozott a zenével, az énekkarral, a legényegylet keretén belül színdarabokat, verseket, énekeket tanított be. Az énekkarral versenyekre jártak sok szép sikerrel, I-II. helyezést is nyertek Kolozsváron és Brassóban. Sajnos az érmekeket, a diplomát, a Bársonydobozba kapott csontból készült karmesteri pálcát nem találjuk.

A Romániai Magyar Dal-

szövetség díszoklevelét kapja meg Kolozsváron 1931. szeptember 7-én a tízéves jubileumi ünnepség alkalmával egy csodálatosan szép szöveggel, aminek akkor már Nagykárolyban 23 éve volt tagja. Csak idézni tudok egy pár mondatot belőle, az egész nem lehet, mert hosszú, de gyönyörű szép szövege van: „De ha mindenünk elveszett is, meg is maradt valami a számunkra. Megmaradt egy kincstünk, amit senki el nem vehet tőlünk, s amely örökké élni fog. Ez a kincs a magyar dal, amely megvé-

di és minden időkre megőrzi drága anyanyelvünket, mert hiszen nyelvében él, dalában érez a nemzet.” Ez nem akármilyen elismerés volt számára, feltéve őrzött kincse volt ez a diploma, amit én is sokszor átolvasok, így gondolva tudására, tehetségére és áldott emlékére. Sajnos akkor nem volt még videó, a fényképezés sem volt olyan tökéletes, de megmaradt egy színdarabról egy fénykép édesapámmal és a szereplőkkel. Címe: Mária Irgalmas Szíve, amit 1933. december 8-10-én adtak elő.

A Mária Irgalmas Szíve című színdarabról fennmaradt fénykép

